

Instrukcja Tworzenia Nowych Sprawności Harcerzy i Wędrowników

1. Zasady Ogólne

- 1.1. Sprawność jest praktycznym wykazaniem się harcerza lub wędrownika w konkretnej dziedzinie. Zdobywając ją, druh rozwija zainteresowanie, opanowuje umiejętność, wykonuje zadania i pokazuje, że potrafi zastosować wiedzę w działaniu.
- 1.2. Zdobywamy jedynie sprawności zatwierdzone przez Naczelnika Harcerzy.
- 1.3. Nowe sprawności można tworzyć odpowiednio do potrzeb, specjalizacji i możliwości drużyny, szczepu lub hufca.
- 1.4. Wymagania każdej sprawności muszą spełniać następujące warunki:
 - 1.4.1. Bezpieczeństwo.
 - Być bezpieczne dla życia oraz zdrowia fizycznego i psychicznego harcerza lub wędrownika oraz innych osób uczestniczących w próbie lub nią dotkniętych,
 - Nie narażać nikogo na nieuzasadnione ryzyko,
 - Jeśli wykonanie zadania wiąże się z ryzykiem, trzeba opisać warunki bezpieczeństwa.
 - 1.4.2. Zgodność Prawna.
 - Być zgodne z prawem państwowym i lokalnym kraju, w którym dana sprawność będzie zdobywana,
 - Uwzględniać przepisy zawodowe, ubezpieczeniowe, autorskie, finansowe i inne (jeśli dotyczy).
 - 1.4.3. Metodyka i Wartości Harcerskie.
 - Sprzyjać rozwojowi osobistemu harcerza lub wędrownika,
 - Być osiągalne wysiłkiem typowego harcerza lub wędrownika na danym poziomie,
 - Kształtować szacunek wobec ludzi, zwierząt i przyrody – bez zadawania niepotrzebnego cierpienia, marnowania zasobów ani niszczenia przyrody.
- 1.5. Komisja próby nie może dodawać, zaostczać ani interpretować wymagań w sposób sprzeczny z warunkami opisanymi w punkcie 1.4.

2. Struktura Nowej Sprawności

2.1. Identyfikacja

2.1.1. **Nazwa sprawności**

- Jasna, zwięzła, oddająca istotę,
- Bez cudzysłowów i bez nawiasów,
- Nie duplikuje istniejącej nazwy w sprawnościach harcerzy lub wędrowników,
- Jest długoterminowa, czyli nie związana z chwilową marką, technologią lub modą,
- W razie użycia tych słów: „Miłośnik” (łatwiejsza) → „Znawca” → „Mistrz” (trudniejsza).

2.1.2. **Kategoria sprawności** służy łatwemu odnalezieniu sprawności według zainteresowań, tematów pracy i celów wychowawczych.

- Każdą sprawność harcerzy przypisuje się do jednej z 10 kategorii: Wychowanie Harcerskie, Służba Bogu, Służba Polsce, Pomoc Bliźnim, Techniki Harcerskie, Wychowanie Fizyczne, Wodne, Przyroda, Rzemiosło i Technologia, Sztuka i Kultura.
- Każdą sprawność wędrowników przypisuje się do jednej z 3 kategorii:
 - Fachowe: Obejmują działania techniczne, zawodowe lub rzemieślnicze. Przykłady: zaprojektować i zbudować element wyposażenia, nauczyć się obsługi specjalistycznego sprzętu, rozwinąć praktyczne kwalifikacje w konkretnej dziedzinie.
 - Intelktualne: Skupiają się na pogłębianiu wiedzy, refleksji, analizie i twórczym myśleniu. Przykłady: napisanie eseju, przeprowadzenie badań, stworzenie projektu edukacyjnego, organizacja debaty.
 - Zamiłowania: Wynikają z pasji i osobistych zainteresowań. Mogą obejmować działania artystyczne, sportowe, społeczne, duchowe. Przykłady: prowadzenie warsztatów fotograficznych, organizacja wydarzenia kulturalnego, stworzenie cyklu treningowego.
- W razie wątpliwości sprawność umieszcza się w kategorii, która najlepiej odpowiada jej głównemu działaniu praktycznemu.

2.1.3. **Typ**: stała lub okazjonalna (odnosząca się do konkretnego zajęcia lub rocznicy, np. zlot)

2.1.4. **Poziomy trudności**. Sprawność może występować jako sprawność samodzielna albo jako seria dwóch do czterech poziomów trudności (I, II, III, IV).

- Poziomy trudności stosuje się wtedy, gdy dana dziedzina naturalnie pozwala na stopniowe pogłębianie wiedzy, umiejętności i samodzielności. Poziom niższy może być przeznaczony dla młodszych harcerzy, poziom wyższy dla starszych harcerzy, a poziomy jeszcze wyższe w tej samej dziedzinie (jeżeli stosowne) dla wędrowników.
- Poziomy mogą być pomocniczo powiązane z wymaganiami na stopnie harcerzy, ale nie powinny ich dokładnie kopiować.
- Gdzie stosowne, sugerujemy rozpisać co najmniej 2 poziomy (1 dla młodszych i 1 dla starszych harcerzy, albo 1 dla starszych harcerzy i 1 dla wędrowników, albo 2 dla wędrowników).

2.1.5. **Krótki opis** (2-3 zdania) wyjaśniający, jaką praktyczną umiejętność lub wiedzę sprawność obejmuje.

2.1.6. **Grafika Sprawności**

- Format SVG wektorowy, do przechowywania i edycji,
- Format PNG lub JPG rastrowy, do wyświetlania na stronie i w aplikacjach,
- Wymiary: 400x400 px minimum, dla czytelności,
- Kolorystyka i kształt zgodne z Regulaminem Mundurowym,
- Symbol prosty, wyraźny i rozpoznawalny, czytelny także w jednym kolorze i w małym rozmiarze (25 mm),
- Przesyłamy sam symbol, bez tła i bez ramki (tzn. bez koła lub kwadratu).

2.2. Formułowanie Wymagań

2.2.1. Wymagania pisze się prostym, poprawnym językiem polskim, zrozumiałym dla młodzieży w naszej organizacji.

2.2.2. **Wykazanie się.** Wymaganie określa jaką wiedzę lub umiejętność harcerz ma wykazać przez jej zastosowanie, wykonanie lub przedstawienie. Używaj czasowników, w czasie przeszłym, opisujących konkretne działania: „*Naprawił, Nauczył, Opracował, Opowiedział, Poprowadził, Przedstawił, Przeprowadził, Przygotował, Skonstruował, Sporządził, Szkolił, Wykazał, Wykonał, Zademonstrował, Zastosował, Zorganizował, Zrobił*” itp.

BŁĘDNIE	PRAWIDŁOWO
1. „ <u>Zna</u> zasady bezpieczeństwa”	„ <u>Wykazał się</u> znajomością zasad bezpieczeństwa”
2. „ <u>Umie</u> poruszać się w terenie”	„ <u>Przeszedł</u> samodzielnie trasę 10 km z mapą”
3. „ <u>Wie</u> co to elektronika”	„ <u>Wykonał</u> proste urządzenie elektroniczne”
4. „ <u>Interesuje się</u> fotografią”	„ <u>Zrobił</u> serię 50 zdjęć tematycznych”
5. „ <u>Wykonał</u> pokaz o bitwie pod Grunwaldem”	„ <u>Przedstawił</u> bitwę pod Grunwaldem w wybranej formie, np. opowieść, plakat, mapa, prezentacja, gawęda”

2.2.3. **Otwartość formy.** Wymaganie powinno określać, co harcerz lub wędrownik ma wykazać, a nie narzucać tylko jednej formy wykonania, gdy nie jest to konieczne.

- Tam gdzie to możliwe, wymaganie dopuszcza różne formy wykazania się, dopasowane do charakteru, możliwości i warunków harcerza lub wędrownika (patrz przykład #5 w powyższej tabeli).
- Niektóre sprawności wymagają jednak ściśle określonej formy (np. konkurencje sportowe z pomiarem czasu lub odległości) i wtedy precyzja jest właściwa.

2.2.4. **Jeden punkt = Jedno zadanie do oceny.** Każde wymaganie opisuje jedną czynność lub jedno spójne zadanie. Nie łącz w jednym punkcie niepowiązanych ze sobą wymagań.

- 2.2.5. Każdy punkt powinien zawierać, gdzie stosowne: [Główne wymaganie (czynność)] + [Parametry wykonania (np. dystans, czas, ilość)] + [Warunki wykonania (jeśli istnieją)].

Przykłady:

1. Wykonał serię 10 zdjęć krajobrazowych, pokazując co najmniej trzy różne sposoby kadrowania.
2. Zademonstrował podstawową obsługę aparatu: ustawienie ostrości, jasności zdjęcia oraz wybór formatu zapisu.
3. Przedstawił zastępowi lub drużynie krótkie zajęcia o podstawach fotografii, trwające 15+ minut.

- 2.2.6. **Wybór między zadaniami.** Każde wymaganie należy zaliczyć. Jedno wymaganie może jednak dać harcerzowi lub wędrownikowi wybór między różnymi zadaniami, oznaczając go słowem „albo”. Druh zalicza wtedy jedno z wymienionych zadań.

- 2.2.7. **Przenośność.** Wymagania muszą być wykonalne niezależnie od kraju zamieszkania. Jeśli odwołują się do lokalnego lub regionalnego zasobu, musi istnieć ścieżka alternatywna.

- 2.2.8. **Trwałość.** Wymagania muszą być trwałe w czasie i niezwiązane z chwilową marką, technologią lub modą. Lepiej opisać umiejętność niż narzędzie. Np. „*Obrobił zdjęcia w wybranym programie*” (trwałe), a nie nazwa konkretnego programu (może przestać istnieć lub stać się płatny).

- 2.2.9. Samo posiadanie zewnętrznej odznaki, certyfikatu lub uprawnienia nie jest równoznaczne z automatycznym zdobyciem sprawności. Także, zdobycie zewnętrznego certyfikatu lub uprawnienia nie może być jednym z zadań na sprawność. Jeżeli prawo państwowe lub lokalne wymaga uprawnienia do wykonania danego zadania, należy to opisać jako warunek bezpieczeństwa.

- 2.2.10. **Liczba wymagań.** Powinna być dostosowana do wieku harcerza lub wędrownika, poziomu trudności i charakteru sprawności. Wymagań powinno być tyle, aby rzetelnie sprawdzić praktyczną znajomość danej dziedziny i opanowanie wymaganej umiejętności, ale nie tyle, aby sprawność stała się mini-stopniem albo kursem. W praktyce zwykle wystarcza kilka wymagań, orientacyjnie od 3 do 8.

2.2.11. **Wymagania II do IV poziomu.**

- Jeśli druh nie zdobył wcześniej sprawności niższego poziomu, powinien przy próbie wyższego poziomu wykazać się również umiejętnościami poziomu niższego.
- Wymagania wyższego poziomu:
 - Mogą być bardziej zaawansowaną wersją wymagań niższego poziomu albo rozwijać daną dziedzinę przez dodatkowe specjalizacje.
 - Zawierają, gdzie stosowne, co najmniej jeden punkt wykraczający poza własną korzyść: „*Nauczył młodszych harcerzy...*”, „*Zorganizował szkolenie dla drużyny...*”, „*Poprowadził warsztaty dla...*”, „*Przygotował materiały edukacyjne...*” itp. albo element służby, albo samodzielny projekt na rzecz innych.

- Przykład wymagań II poziomu:

1. Wykonał serię 30 zdjęć na wybrany temat, stosując co najmniej trzy techniki fotograficzne, np. portret, krajobraz, zdjęcie w ruchu, zdjęcie nocne, makrofotografię lub fotografię dokumentalną.
2. Wykonał podstawową obróbkę co najmniej 10 własnych zdjęć w wybranym programie lub aplikacji, poprawiając kadrowanie, jasność, kontrast i kolor.
3. Poprowadził projekt fotograficzny z udziałem co najmniej 5 młodszych harcerzy, ucząc ich podstaw kadrowania, ostrości i światła.
4. Zorganizował wystawę co najmniej 10 własnych zdjęć dla zastępu, drużyny, hufca lub społeczności polonijnej.

Uwaga: Jeśli harcerz nie zdobył wcześniej I poziomu, wykazuje też jego umiejętności o ile nie obejmują ich wymagania II poziomu.

2.2.12. Sprawność powinna być napisana tak, aby mogła być zdobywana indywidualnie lub w ramach pracy zastępu lub patrolu, z zachowaniem indywidualnego wykazania się przez każdego harcerza lub wędrownika.

3. Procedura Zatwierdzenia

Krok 1: Opracowanie

- 3.1. Autor sprawności (instruktor, drużynowy, hufcowy) opracowuje projekt zgodnie z wytycznymi.
- 3.2. „Projekt sprawności” jest omówiony w drużynie lub z co najmniej jednym instruktorem.

Krok 2: Przesłanie drogą służbową

- 3.3. Gotowy „projekt sprawności” jest przesłany drogą służbową do Komendanta Chorągwi w celu sprawdzenia zgodności z instrukcją, zainteresowania młodzieży oraz przydatności programowej.
- 3.4. Po uzyskaniu poparcia Komendanta Chorągwi, autor przekazuje projekt do Głównej Kwatery Harcerzy (GKH) e-mailem, wraz z informacją o poparciu Komendanta Chorągwi, w celu zatwierdzenia.
- 3.5. Pytania i projekty dotyczące nowych sprawności wysyłamy na **sprawnosci.gkhrzy@zhp.org**

Krok 3: Zatwierdzenie sprawności

- 3.6. GKH sprawdza „projekt sprawności” wedle wytycznych oraz całokształtu systemu sprawności i przekazuje Naczelnikowi swoją opinię.
- 3.7. Naczelnik zatwierdza lub odsyła do Komendanta Chorągwi z uzasadnieniem.
- 3.8. Po zatwierdzeniu, sprawność jest oficjalnie wprowadzana do regulaminu i na stronę internetową.

4. Sprawdź przed przesłaniem do GKH

- ☐ Nazwa sprawności jest jasna i zwięzła;
- ☐ Kategoria jest prawidłowo przypisana;
- ☐ Grafika sprawności jest przesłana w formatach SVG i PNG/JPG (minimum 400x400 px);
- ☐ Istnieją odrębne wymagania na 2-3 poziomy trudności, jeżeli stosowne;
- ☐ 1 wymaganie to 1 czynność lub 1 spójne zadanie (nie pakowanie wielu rzeczy w 1 punkt);
- ☐ WSZYSTKIE wymagania zawierają czasowniki działania („zrobił”, „wykonał” itp.);
- ☐ Wymagania mają konkretne parametry (liczby, dystanse, czas), gdzie stosowne;
- ☐ Wymagania na II-IV poziom zawierają, gdzie stosowne, punkt wykraczający poza własną korzyść;
- ☐ Wymagania są bezpieczne i legalne;
- ☐ Wymagania są osiągalne wysiłkiem typowego harcerza/wędrownika na danym poziomie;
- ☐ „Projekt sprawności” został omówiony w drużynie lub z instruktorem;
- ☐ Składający „projekt sprawności” otrzymał poparcie Komendanta Chorągwi.

[NAZWA] <i>[Kategoria]</i> <i>[Typ: Stała lub Okazjonalna]</i> <i>[Młodzi/Starsi harcerze, Wędrownicy]</i> <i>[Poziom trudności I-IV albo „Samodzielna”]</i>	<i>[Grafika]</i> <i>min. 400x400 px</i>
---	--

[Opis sprawności]

Wymagania

1	[Czasownik] + [konkretna czynność] + [parametry]
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

[Dodatkowe komentarze, np. warunki, uwagi, bezpieczeństwo itp.]

Autor: [stopień Imię i Nazwisko albo Nazwa jednostki]

ZHP

Chorągiew Harcerzy w _____

Hufiec _____

Drużyna _____

KARTA PRÓBY NA SPRAWNOŚĆ „[Nazwa Sprawności]”

Dopuszczam druha _____

do próby. Wyznaczam termin ukończenia próby do dnia _____

Czuwaj

Data

Podpis drużynowego

- Próba -

Zadanie	Data	Ocena	Podpis Komisji
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

Sprawność przyznano rozkazem ____ Drużyny/Hufca z dnia _____

Data

Podpis drużynowego